

Te au pu'āpi'i, e te au pu'āpi'i ma'ata: Au ui'anga na te aronga tuku-manako mai, no runga i teta'i tāmanako'anga no runga i te mono'anga i te NCEA.

Reo Māori Kūki 'Āirani

Tei roto i teia tātā'anga, te katoa'anga o te 'akapapa'anga ui'anga, na te au pu'āpi'i, e te au pu'āpi'i ma'ata, e tuku manako nei, no runga i te tātā'anga 'uri'uri'anga manako, a te Māraurau o te Pae 'Āpi'i: Tāmanako'anga no runga i te mono'anga i te NCEA.

No te ma'ata'anga o te tangata, te kaveinga māmā rava atu i te tuku'anga i to rātou manako no runga i te au tāmanako'anga, koia 'oki, ko te tuku'anga na roto i te online submissions portal. 'Ināra, tei roto i teia tātā'anga **te 'akapapa'anga katoa o te au ui'anga** no te au pu'āpi'i, e te au pu'āpi'i ma'ata, te 'inangaro ra i te tuku mai i ta rātou au tuku'anga manako, na roto i te mēre, me kore ra, i te mēre uira.

Me kāre koe e tuku manako ana i raro ake i te turanga o te pu'āpi'i, me kore ra, pu'āpi'i ma'ata, 'ākara'ia te kupenga uira a te Māraurau, no teta'i 'akapapa'anga ui'anga tau na'au.

Ka rauka i te rave i te au tuku'anga manako na roto i te 'ātuitui roro uira, ki konei:

<https://www.education.govt.nz/consultation-ncea>

Te rave ta'okota'i'ia nei te kimikimi'anga kite e te Allen + Clarke, e independent public policy consultancy, tei ta'anga'anga'ia e te Māraurau, i te turu, i te vāito'anga i te au pa'u'anga. Ko te aronga anake te rave nei i te vāito'anga i te au tuku'anga manako, te ka kite i te au pa'u'anga, e te 'akakitekite'anga, no runga i teta'i 'ua atu tangata.

Te tā'anga'anga'anga i teia tātā'anga:

Me kāre koe i rave ake, te umuutu atu nei mātou iā koe, kia tataui i te au tāmanako'anga a te Kavamani, i mua ake, ka tuku mai ei koe i to'ou manako. Tataui'ia te au tāmanako'anga ki konei:

<https://www.education.govt.nz/consultation-ncea>

Me papa koe, no te pa'u i te au ui'anga no runga i te au tāmanako'anga:

- Pa'u'ia **te au ui'anga pouroa** i roto te tu'anga demographic, tei tau ki to'ou turanga.
- Ka 'iki pa'a koe i te pa'u i teta'i, me kore ra, i te katoa'anga o te au ui'anga i roto i te au tu'anga 1-3. Kua tātā'ia atu teia au ui'anga, na roto i te āru'anga i te 'akapapa'anga o te au mea i roto i te tātā'anga 'uri'uri'anga manako.

Ka tauturu te pa'u'anga i te ma'ata 'ua atu o te au ui'anga te ka rauka, i te Māraurau, i te arataki'anga i te Minita, no runga i te au tāmanako'anga tātakita'i, i mua ake ka 'iki ei te Cabinet.

Ka rauka i te tuku mai i ta'au au pa'u'anga na runga i te mēre uira ki nceaconsultation@education.govt.nz me kore ra, mēre'ia ki:

Education Consultation

Ministry of Education
PO Box 1666
Wellington 6140
New Zealand

Ka piri te kimikimi'anga kite o te 'iti tangata i te ora 5 i te a'ia'i, i te Monite, te ra 15 o Tepetema, i te mata'iti 2025 (NZST).

'Akakitekite'anga no runga i te turanga muna

Ka vai muna te au 'akakitekite'anga no runga iā koe 'uā'orāi, kāre e tātā'ia, me kore ra, e 'ō'ora'ia ki roto i te 'iti tangata, e ka ta'anga'anga anake 'ia, no te au rāvenga vāito.

Ka kiriti tika mai pa'a te Māraurau, mei roto i te au manako tei tuku'ia mai, 'ināra, kāre teia au kiriti'anga e tukuna'ia ki runga i teta'i 'ua atu, me kore ra, ki teta'i 'ua atu putuputu'anga, e kāre te Māraurau e ta'anga'anga i teta'i 'ua atu tuku'anga manako, tei roto te 'akakitekite'anga o teta'i 'ua atu tangata.

I roto i teta'i 'ua atu taka'i'anga, ka rauka iā koe i te 'ārāvei atu i te Māraurau o te Pae 'Āpi'i, me kore ra, 'ia Allen + Clarke, no teta'i atu 'akakitekite'anga, no runga i ta rātou ta'anga'anga'anga i te 'akakitekite'anga no runga iā koe 'uā'orāi i roto i te vāito'anga, me kore ra, i te pati atu i te 'akaātea mai i ta'au tuku'anga manako, me kore ra, i te 'akakore i ta'au i kite tei tuku atu. Me ka tika, tukuna mai te mēre uira ki te nceaconsultation@education.govt.nz me kore ra, 'ārāvei atu 'ia Dr Bo Ning i runga i te bning@allenandclarke.com no te rave i teia.

Ka rauka iā koe i te tatau i teta'i atu, no runga i te tumu i ko'iko'i ei mātou i te 'akakitekite'anga no runga i teta'i, e ta mātou ta'anga'anga'anga i te reira, i runga i ta mātou kupenga uira <https://www.education.govt.nz/legal-and-privacy>

Te au ui'anga no runga i te demographic

‘Akaki pouroa ‘ia te au ui'anga no runga i te demographic, i mua ake ka pa'u ei i te au ui'anga no runga i te au t'amanako'anga.

Ka vai muna te au 'akakitekite'anga no runga iā koe 'uā'orāi, e ka ta'anga'anga anake 'ia, no te au rāvenga vāito. Kāre te 'akakitekite'anga no runga iā koe 'uā'orāi, e tātā'ia, me kore ra, e 'o'ora'ia ki te 'iti tangata.

‘Akapāpu mai i to'ou 'inangaro i te au tau'anga i roto i te NCEA.

‘Iki'ia ‘okota'i anake ‘iki'anga, mei roto i te au mea e āru mai nei:

Te pu'āpi'i, me kore ra, te pu'āpi'i ma'ata ('educators')	Metua/tangata-ākono, kōpu tangata, me kore ra, tauira	'Ona-'anga'anga (me kore ra, teta'i tangata no roto mai i te ngā'i ma'ani 'apinga (industry)
☐	☐	☐

Neke atu ki te pa'u'anga i te au ui'anga toe, me kua 'iki koe i te 'iki'anga, 'pu'āpi'i, me kore ra, pu'āpi'i ma'ata' ANAKE. Me kua 'iki koe i teta'i tu'anga ke atu, 'ākara'ia te kupenga uira a te Māraurau, no teta'i 'akapapa'anga ui'anga tano na'au.

Ka tauturu te au ui'anga e toe nei, 'ia mātou, kia mārama i te tūkē o te au tuku'anga manako, mei roto mai i te au tu turanga 'āpi'i tūkētūkē, e te au turanga 'āpi'i.

Ko te'ea i reira, te au mea e āru mai nei, te 'akamārama meitaki mai nei, i to'ou 'inangaro i roto i te au tau'anga o te NCEA? **Pata'ia te au mea tau pouroa.**

	Te 'akateretere o te 'āpi'i (teia te 'ākara'anga, te pu'āpi'i ma'atal)	Teta'i atu ('akatakataka mai)	
Pu'āpi'i	☐	☐	☐

‘Ea'a ta'au 'āpi'i e 'anga'anga ana? Me kāre koe e 'anga'anga ki roto i teta'i 'āpi'i, tātā'ia te N/A.

Te ingoa o te 'āpi'i: _____

Tei'ea ta'au 'āpi'i? Tāru'ia mai te taone, te 'oire, me kore ra, te ngā'i, e te numero o te ngā'i (postcode). Me kāre koe e 'anga'anga ana ki roto i teta'i 'āpi'i, tātā'ia te N/A.

Te ngā'i: _____

Na te au **PU'ĀPI'I** anake teia ui'anga: 'Ea'a te learning area (au) e 'āpi'i ana koe?
Pata'ia te au mea tau pouroa.

Reo Papa'ā	Arts (teia te 'ākara'anga, music, drama)	Health e te Physical Education	Tamou'anga i te au Reo	Mathematics e te Statistics	Science	Social sciences
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Technology	Te Mautanga o Aotearoa (no te au 'ākapapa'anga tei roto i te reo Māori)	'Ē 'āpi'i ana au, i te curriculum o te 'āpi'i tuata'i (e karanga'ia ana e, ko te, generalist)	Teta'i atu (akamārama mai)	_____		
☐	☐	☐	☐	_____		

'Ē'ia o'ou mata'iti i te 'anga'anga'anga ki roto i te turanga 'āpi'i? 'Iki'ia 'okota'i o te au mea e āru mai nei:

Koi terēni 'ua 'ia ake nei	Kua taeria teta'i 5 mata'iti	6 ki te 10 mata'iti	11 mata'iti, me kore ra, kua tere atu	Teta'i atu (akamārama mai)
☐	☐	☐	☐	_____

Ka anoano'ia te ui'anga e āru mai nei, i te 'akapāpu i ta'au tuku'anga manako.

KĀRE teia 'akakitekite'anga e tu'a'ia ki teta'i atu, e ka ta'anga'anga anake 'ia, no te 'akapāpu'anga i ta'au tuku'anga manako, e/me kore ra, no te 'ārāvei'anga atu iā koe, no teta'i 'akatakataka'anga me anoano'ia.

Me ka 'inangaro koe i teta'i atu 'akakitekite'anga no runga i te ta'anga'anga'ia'anga te au 'akakitekite'anga no runga iā koe uā'orāi, i roto i te vāito'ia'anga, 'ārāvei mai 'ia mātou, i ko i te nceaconsultation@education.govt.nz

Tuku mai i te 'akakitekite'anga no runga i te 'ārāvei'anga atu iā koe.

Ingoa: _____

Mēre uira: _____

Ka taturu te pa'u'anga i te ma'ata 'ua atu o te au ui'anga toe, i te Māraurau, kia mārama meitaki atu, i to'ou au mānako'anga, no runga i te au tāmanako'anga, i te rave i teta'i atu 'anga'anga, e i te arataki i te Kavamani.

Tu'anga 1: Te turanga tauī'anga

Kua 'akamata'ia te NCEA, ei rāvenga uaua, no te katoatoa, e, ei taka'i'anga (standards-based) pēpa no te māpu tamariki i roto i te 'āpi'i tuarua (senior secondary national qualification). Te 'ōronga nei teia, i te au tu rāvenga vāito'anga tūkētūkē, pērā katoa, te tāru'anga mai i te vocational pathways mei te trades, hospitality, e te tourism.

I raro ake i te NCEA, e vāito'ia ana te au tauira, ki runga i te au standards te 'akaāri mai ra i te au 'akaputuputu'anga o te au karape pu'apinga, e te kite (key skills and knowledge) i roto i te au tu'anga tei 'ātuitui'ia. E tāre'anga kai (credits) to teia au standards, te ka 'akaputuputu te au tauira, na roto i te mata'iti. Kia rauka te NCEA, ka anoano'ia te au tauira kia rauka teta'i 80 kai (credits) na roto i ta rātou standards, pērā katoa teta'i 20 kai (credits) mei roto mai i te co-requisite standards.

'Ināra, kua arataki te turanga uaua o te NCEA ki teta'i au manatā manako-kore'ia. Kāre e ma'ata ana te au 'akaue'anga no runga i te au standards e tau kia rauka, na roto i te NCEA Levels 1, 2, e te 3. Ko teia i reira tei tupu, kua 'akamata te standards i te 'ōpara i te au mea e 'āpi'i'ia ana i roto i te au pi'a 'āpi'i, kāre e na te, curriculum e 'ōpara ana i te 'āpi'i'anga. Kua 'akatupu teia i te au manatā mei te 'tāre'anga kai' ('credit counting'), ka 'akamutu te au tauira i te tāmou'anga 'āpi'i, me rava te tāre'anga kai (credits) no te NCEA.

Te anoano'ia nei te au tau'i'anga, i roto i te 'ākara'anga i te NCEA, i te 'akakpapu, te 'anga'anga nei te turanga no te **katoa'anga o te au** tauira, kōpu tangata, aronga 'āpi'i, e te au 'ona-'anga'anga. E tau kia 'ōpara teta'i curriculum mātūtū i te 'āpi'i'anga, e te tāmou'anga 'āpi'i, e kia 'akaāri takataka mai ta tātou national qualifications, i te pu'apinga tei rauka i te tauira.

Te ui nei teia ui'anga, me na te curriculum e 'ōpara i te au vāito'anga.

Te 'akatika āinei koe, kia vāito'ia ta tātou national qualifications, ki runga i teta'i national curriculum?

'Iki'ia 'okota'i o te au mea e āru mai nei:

Te pāto'i pakari nei au	E mānga pāto'i rāi tāku	Kāre au e 'iki	E mānga 'akatika rāi tāku	Te 'akatika pakari nei au	Kāre i pāpu iāku
☐	☐	☐	☐	☐	☐

*Pa'u'ia te au ui'anga e āru mai nei, me te **pāto'i pakari anake nei koe** me kore ra, **e mānga pāto'i anake ta'au:***

- 'Akamārama mai i teta'i 'ua atu manatā, e kite nei koe i roto i te au pēpa 'ōu (new qualifications) e vāito'ia nei ki runga i te national curriculum.

Te 'ātui nei teia ui'anga ki te au mea meitaki no runga i te NCEA, e tau kia vai.

'Ea'a te au tu'anga, me e mea teta'i, o te turanga uaua o te, NCEA, i to'ou manako'anga, e tau kia kore e 'akakore'ia, i roto i te 'akapapa'anga o te au pēpa (qualifications) no te tuātau ki mua?

Te 'ātui nei teia ui'anga, ki te au manatā, no runga i te turanga o teia 'ati'anga (current system).

Te 'akatika āinei koe e, i raro ake i te au mea e 'inangaro'ia nei i roto i te NCEA i teia 'ati'anga, KĀRE e mātūtū ana i te vāito i te kite o te tauira, te karape, e te te'ate'amamao'anga no te tāmou'anga 'āpi'i, te terēni'anga, me kore ra, i te 'anga'anga-moni?

'Iki'ia 'okota'i o te au mea e āru mai nei:

Te pāto'i pakari nei au	E mānga pāto'i rāi tāku	Kāre au e 'iki	E mānga 'akatika rāi tāku	Te 'akatika pakari nei au	Kāre i pāpu iāku
☐	☐	☐	☐	☐	☐

*Pa'u'ia te au ui'anga e āru mai nei, me te **pāto'i pakari anake nei koe** me kore ra **e mānga pāto'i anake ta'au:***

- I to'ou manako, ko te'ea au tu'anga e 'inangaro'ia nei i raro ake i te NCEA o teia 'ati'anga, te ka 'arataki ki teta'i vāito'anga mātūtū, i te kite, e te au karape, e te turanga papa o te tauira?

*Pa'u'ia te au ui'anga e āru mai nei, me te **mānga 'akatika anake nei koe** me kore ra **te 'akatika pakari anake nei koe:***

- I to'ou manako, ko te'ea au tu'anga e 'inangaro'ia nei i raro ake i te NCEA o teia 'ati'anga, te ka 'arataki ki teta'i vāito'anga mātūtū-kore, i te kite, e te au karape, e te turanga papa (inconsistent knowledge, skills, and readiness) o te tauira?

Te 'akatika āinei koe, e, te anoano'ia nei, te senior secondary qualification, kia 'akapu'apinga'ia?

'Iki'ia 'okota'i o te au mea e āru mai nei:

Te pāto'i pakari nei au	E mānga pāto'i rāi tāku	Kāre au e 'iki	E mānga 'akatika rāi tāku	Te 'akatika pakari nei au	Kāre i pāpu iāku
☐	☐	☐	☐	☐	☐

*Pa'u'ia te au ui'anga e āru mai nei, me te **pāto'i pakari anake nei koe** me kore ra **e mānga pāto'i anake ta'au**:*

- Te 'akakite mai nei te tātā'anga 'uri'uri manako, i teta'i au manamanatā, i roto i te turanga o teia 'ati'anga. Ko te'ea i reira, o teia, kāre koe e 'akatika ana, e, 'ea'a te tumu?

*Pa'u'ia te au ui'anga e āru mai nei, me te **mānga 'akatika anake nei koe** me kore ra **te 'akatika pakari anake nei koe**:*

- I to'ou manako, ko te'ea i reira te au tu'anga o te senior secondary qualification system, te mea tau kia tukuna'ia ki mua, no te 'akapu'apinga'anga?
-
-
-
-

Te 'inangaro nei te Kavamani i te senior secondary qualifications kia piringa, mātūtū, e te 'irinaki'ia, pērā katoa te tomo'anga ki roto i te au 'āpi'ipi'ia'anga (subjects) Vocational Education and Training (VET). I to'ou manako, e rāvenga āinei teta'i atu no te tauī'anga pu'apinga i roto i te au pēpa (qualifications) 'ou, i va'o ake i te au mea tei kite'ia mai mei roto i te tātā'anga 'uri'uri'anga manako?

'Iki'ia 'okota'i o te au mea e āru mai nei:

Te pāto'i pakari nei au	E mānga pāto'i rāi tāku	Kāre au e 'iki	E mānga 'akatika rāi tāku	Te 'akatika pakari nei au	Kāre i pāpu iāku
☐	☐	☐	☐	☐	☐

*Pa'u'ia te au ui'anga e āru mai nei, me te **mānga 'akatika anake nei koe** me kore ra **te 'akatika pakari anake nei koe**:*

- 'Akamārama mai i teta'i atu au rāvenga no te tauī'anga pu'apinga, kāre i rave'ia i roto i te tātā'anga 'uri'uri'anga manako?
-
-

Tu'anga 2: Au t'amanako'anga

T'amanako'anga 1: Te 'anga'anga ta'okota'i'anga ki roto i te ng'a'i ma'ani 'apinga (industry), kia meitaki atu te t'aru'anga i te au t'amou'anga 'api'i VET, ki roto i te senior secondary qualification system

I raro ake i te t'amanako'anga 1, ka 'akatupu te Industry Skills Boards (ISBs) i te au 'api'ipi'i'anga (subjects) Vocational Education and Training (VET) takataka, e te matutu – tei ma'ani'ia mei roto i te au skill standards – te ka 'api'i ta'okota'i'ia ki te au tauira, e te au turanga 'api'i tuatoru, e te au 'ona'anga'anga. Tei te ISBs te turanga uaua i te ta'anga'anga i te au 'api'i'anga, e te standards o teia 'ati'anga, me kore ra, i te 'akatupu i te 'api'i'anga 'ou rava atu no te au 'api'ipi'i'anga (subjects) VET, tei tango'ia ki runga i te anoano o te industry, e te au ravenga tau me 'akaruke i te 'api'i.

Na roto i te 'atui'anga i te au 'api'ipi'i'anga (subjects) VET, ki te industry qualifications, e 'akatika i te au tauira, kia 'anga'anga kia rauka te senior secondary qualifications 'ou, e te 'irinaki'anga katoa i te 'akamata'anga i teta'i tertiary qualification.

Ka 'akamata'ia te tau'anga senior secondary qualification 'ou mei te mata'iti 2028 ki te mata'iti 2030.

I raro ake i te au turanga katoatoa, te turu ainei koe i te t'amanako'anga? Te karanga nei teia t'amanako'anga, e, ka 'anga'anga ta'okota'i te kavamani, e te ng'a'i ma'ani 'apinga (industry), i te 'anga i te au 'api'ipi'i'anga (subjects) Vocational Education and Training (VET).

Iki'ia 'okota'i o te au mea e aru mai nei:

Kare au e turu ana i teia	Manga 'ekoko rai au i te turu i teia	Kare au e iki	Te turu nei au i teia	Te turu pakari nei au i teia	Kare i papu iaku
☐	☐	☐	☐	☐	☐

Pa'u'ia te ui'anga e aru mai nei, me kare koe e turu anake ana i te reira me kore ra te 'ekoko nei koe i te turu i te reira:

- 'Ea'a i reira te au tu'anga o te t'amanako'anga 1 te manata nei koe, e 'ea'a te tumu? Teia te 'akara'anga, e tu'anga ainei teta'i o te t'amanako'anga 1, te manata nei koe, me kore ra, te katoa'anga o te t'amanako'anga?

Pa'u'ia te ui'anga e aru mai nei, me te turu anake ana koe i te reira me kore ra te turu pakari nei koe i te reira:

- 'Ea'a i to'ou manako te au pu'apinga o te t'amanako'anga 1, no te t'amou'anga 'api'i, e te pati'anga (learning and achievement) o te tauira?

Kua mārama te kavamani e, ka anoano'ia te investment i te 'akapāpu meitaki, kia pu'apinga te tāmou'anga 'āpi'i VET. 'Akapae'ia atu te putē-moni, 'ea'a to'ou manako, no runga i te rāvenga, me kore ra, ka 'akape'ea te au mea te ka anoano'ia kia tāmanako'ia, kia pu'apinga te au 'āpi'i, i te 'āpi'i'anga i te au 'āpi'ipi'i'anga (subjects) VET?

Tāmanako'anga 2: Te Foundational Award, e te senior secondary qualifications 'ōu

I raro ake i te tāmānako'anga 2, ka 'akamata'ia teta'i Foundational Award, i te mono i te NCEA co-requisite, e te NCEA Level 1, o teia 'ati'anga. Ka accredit te Award i te tatau/tātā e te numero (literacy and maths), me kore ra, i te reo matatini, e te pāngarau, i te tauturu'anga i te au tauira i te patu, e te 'aka'ari mai i te foundational skills mātūtū.

Ka mono'ia te NCEA Levels 2, e te 3, e te New Zealand Certificate of Education (no te Year 12), e te New Zealand Advanced Certificate of Education (no te Year 13).

Ka 'akatopa mai teia au tau'anga, i te tārē'anga o te high-stakes assessment years, mei te toru ki te rua, i te 'akaruke'anga i te au tauira Year 11, kia tāto'u ki runga i te au tāmou'anga 'āpi'i 'o'onu o te foundational skills and knowledge, e te 'anga kia ma'ata atu te taime i roto i te pi'a 'āpi'i, no te au tauira.

Ka 'akamata'ia te tau'anga senior secondary qualification 'ōu, i rotopu i te mata'iti 2028 e te mata'iti 2030.

Te 'akatika āinei koe, e, e rāvenga pu'apinga te mono'anga i te NCEA Level 1, ki teta'i Foundational Award, i roto i te numero, e te tatau/ tātā (numeracy and literacy), i te te'ate'amamao'anga i te au tauira no te au basic skills, te ka anoano'ia, kia pu'apinga te tāmou'anga 'āpi'i, i roto i te Years 12, e te 13?

Me ka tika, 'iki'ia 'okota'i o te au mea e āru mai nei:

Te pāto'i pakari nei au	E mānga pāto'i rāi tāku	Kāre au e 'iki	E mānga 'akatika rāi tāku	Te 'akatika pakari nei au	Kāre i pāpu iāku
☐	☐	☐	☐	☐	☐

Pa'u'ia te au ui'anga e āru mai nei, me te pāto'i pakari anake nei koe me kore ra e mānga pāto'i anake ta'au:

- 'Akamārama mai i teta'i 'ua atu manatā, e kite nei koe, no runga i te rauka'anga i te Foundational Award, i te te'ate'amamao i te au tauira, no te tāmou'anga 'āpi'i i roto i te Years 12, e te 13. Teia te 'ākara'anga, me tāmānako koe i te au rāvenga meitaki ake, no te rave'anga i teia.

Pa'u'ia te au ui'anga e āru mai nei, me te mānga 'akatika anake nei koe me kore ra te

‘akatika pakari anake nei koe:

- ‘Akamārama mai i te au pu‘apinga, e kite nei koe, no runga i te rauka‘anga i te Foundational Award, i te turu‘anga i te te‘ate‘amamao i te au tauira, no te tāmou‘anga ‘āpi‘i i roto i te Years 12, e te 13.

I to‘ou manako, e tau rāi kia tamanako‘ia teta‘i atu au tu‘anga o te learning, me kore ra achievement, kia tamanako‘ia, ei tu‘anga i roto i te Foundational Award? Teia te ‘ākara‘anga, e tau āinei, kia ‘inangaro‘ia teta‘i tārē‘anga o te au rā e ‘aere ana te tauira ki te ‘āpi‘i? ‘Akamārama mai i teia au tu‘anga tāmou‘anga ‘āpi‘i, me kore ra, te pāti‘anga (learning or achievement).

Ka ‘akaoti te ma‘ata‘anga o te au tauira i te New Zealand Certificate of Education, i roto i te Year 12. Te ‘akatika āinei koe e, e mea pu‘apinga kia tāmānako te Kavamani, i te au rāvenga i te ‘akapāpu, kia ma‘ata atu te au tauira te ka no‘o ki roto i te ‘āpi‘i ki te ‘openga o te Year 12?

‘Iki‘ia ‘okota‘i o te au mea e āru mai nei:

Te pāto‘i pakari nei au	E mānga pāto‘i rāi tāku	Kāre au e ‘iki	E mānga ‘akatika rāi tāku	Te ‘akatika pakari nei au	Kāre i pāpu iāku
☐	☐	☐	☐	☐	☐

Pa‘u‘ia te au ui‘anga e āru mai nei, me te pāto‘i pakari anake nei koe me kore ra e mānga pāto‘i anake ta‘au:

- ‘Ea‘a te au mea e manatā nei koe, no runga i ta te Kavamani e tāmānako nei, i te au rāvenga i te ‘akapāpu, kia ma‘ata atu te au tauira te ka no‘o ki roto i te ‘āpi‘i, e tae rava atu ki te ‘openga o te Year 12?

Pa‘u‘ia te au ui‘anga e āru mai nei, me te mānga ‘akatika anake nei koe me kore ra te ‘akatika pakari anake nei koe:

- Ka ‘akape‘ea tātou i reira, i te ‘akapāpu‘anga kia no‘o te au tauira ki roto i te ‘āpi‘i, e tae rava atu ki te ‘openga o te Year 12, e kia ma‘ata atu i reira te ‘irinaki‘anga, kia rauka teta‘i pēpa (qualification) pu‘apinga?

Tāmanako'anga 3: Te neke'anga i te tāto'u, ki teta'i structured and subject approach

I raro ake i te tāmanako'anga 3, ka tāto'u te au tauira ki runga i te tāmou'anga 'āpi'i, e te 'pāti'anga (learning and achievement) na roto i te katoa'anga o teta'i 'āpi'ipi'i'anga (subject), 'auraka te individual standards. Ka 'inangaro'ia te au tauira, kia rave e rima 'āpi'ipi'i'anga (subjects), tei roto te Reo Papa'ā, e te Numero (English and Mathematics), me kore ra, i Te Reo Rangatira, e te Pāngarau i roto i te Year 11.

I roto i te 'āpi'ipi'i'anga (subject) 'okota'i, ka māka mātūtū 'ia te au vāito'anga internal e te external, e ka 'akaputuputu'ia (aggregated) ki te 'okota'i tāre'anga, e ka 'ōronga'ia te kai mei roto i te 100.

Ka 'akatopa mai teia tau'anga, i te au tauira i te takotinga'anga i ta rātou au 'iki'anga, me 'akaruke i te 'āpi'i, teia te 'ākara'anga, kāre i reira e 'akaruke i te au 'āpi'ipi'i'anga (subjects), te ka anoano'ia no te University Entrance (UE). Ka 'ōronga teia ki te au 'ona'anga'anga e kimi aronga 'anga'anga nei, e te au turanga 'āpi'i tuatoru, i te turanga, o te kite, e te karape, o te au tauira.

Ka 'akamata'ia te tau'anga senior secondary qualification 'ōu, i rotopu i te mata'iti 2028 e te mata'iti 2030.

I raro ake i te 'ākara'anga i te au mea ravarāi, te turu āinei koe i teta'i subject approach, no te au vāito'anga i roto i te Years 12, e te 13?

'Iki'ia 'okota'i o te au mea e āru mai nei:

Mānga				Te turu	
Kāre au e	'ēkōkō rāi au	Kāre au e	Te turu nei	pakari nei au	Kāre i
turu ana i teia	i te turu i teia	'iki	au i teia	i teia	pāpu iāku
☐	☐	☐	☐	☐	☐

*Pa'u'ia te ui'anga e āru mai nei, me kāre koe **e turu anake ana i te reira** me kore ra **te 'ēkōkō nei koe i te turu i te reira:***

- Ea'a te au mea, e manatā nei koe, no runga i te subject approach, no te au vāito'anga, i roto i te Years 12 and 13?

*Pa'u'ia te ui'anga e āru mai nei, me **te turu anake ana koe i te reira** me kore ra **te turu pakari nei koe i te reira:***

- I to'ou manako, 'ea'a te au pu'apinga ma'ata i roto i te subject approach, i roto i te vāito'anga i roto i te Years 12 e te 13?

Te 'akatika āinei koe, e, e mea pu'apinga kia tomo te au tauira ki roto i te katoa'anga o te curriculum [(eia'a te au potopotonga (segments)) no te vocational, e te general subjects?

'Iki'ia 'okota'i o te au mea e āru mai nei:

Te pāto'i pakari nei au	E mānga pāto'i rāi tāku	Kāre au e 'iki	E mānga 'akatika rāi tāku	Te 'akatika pakari nei au	Kāre i pāpu iāku
☐	☐	☐	☐	☐	☐

*Pa'u'ia te au ui'anga e āru mai nei, me te **pāto'i pakari anake nei koe** me kore ra **e mānga pāto'i anake ta'au:***

- I to'ou manako, 'ea'a te au pu'apinga no te rauka'anga i te tomo ki roto i teta'i au tu'anga o te curriculum [(au potopotonga (segments)) no te vocational, e te general subjects?

*Pa'u'ia te au ui'anga e āru mai nei, me te **mānga 'akatika anake nei koe** me kore ra te **'akatika pakari anake nei koe:***

- 'Ea'a koe i manako ei e, e mea pu'apinga te tomo'anga ki roto i te katoa'anga o te curriculum no te vocational, e te general subjects?
-
-
-

Te 'akatika āinei koe e, te anoano nei tātou i te au rāvenga mātūtū no te vāito'anga (assessment)? Teia te 'ākara'anga, i rotopu i te au vāito'anga internal, e te external.

'Iki'ia 'okota'i o te au mea e āru mai nei:

Te pāto'i pakari nei au	E mānga pāto'i rāi tāku	Kāre au e 'iki	E mānga 'akatika rāi tāku	Te 'akatika pakari nei au	Kāre i pāpu iāku
☐	☐	☐	☐	☐	☐

*Pa'u'ia te au ui'anga e āru mai nei, me te **pāto'i pakari anake nei koe** me kore ra **e mānga pāto'i anake ta'au:***

- 'Ea'a te au mea e manatā nei koe, no runga i te tāmanako'anga, i te 'akamātūtū'anga atu i te au rāvenga vāito'anga?

Pa'u'ia te au ui'anga e āru mai nei, me te **mānga 'akatika anake nei koe** me kore ra te **'akatika pakari anake nei koe**:

- Ka 'akape'ea mātou i te 'akapāpu'anga kia mātūtū atu te au rāvenga vāito'anga?

Te turu āinei koe, i teta'i au 'āpi'ipi'i'anga (subjects) te 'inangaro'ia nei, ei tu'anga ki roto i te curriculum i roto i te Year 11?

Teia te 'ākara'anga, te reo Papa'ā, (English), e te Numero (Mathematics), me kore ra, i roto i te au 'āpi'i Māori, Te Reo Rangatira e te Pāngarau.

'Iki'ia 'okota'i o te au mea e āru mai nei:

Kāre au e turu ana i teia	Mānga 'ēkōkō rāi au i te turu i teia	Kāre au e 'iki	Te turu nei au i teia	Te turu pakari nei au i teia	Kāre i pāpu iāku
☐	☐	☐	☐	☐	☐

Pa'u'ia te ui'anga e āru mai nei, me kāre koe **e turu anake ana i te reira** me kore ra te **'ēkōkō nei koe i te turu i te reira**:

- Ea'a te au mea e manatā nei koe, no runga i te au 'āpi'ipi'i'anga (subjects), te 'inangaro'ia nei, ei tu'anga ki roto i te curriculum i roto i te Year 11?

Pa'u'ia te ui'anga e āru mai nei, me **te turu anake ana koe i te reira** me kore ra **te turu pakari nei koe i te reira**:

- Ka turu āinei koe, me 'inangaro'ia teta'i atu au 'āpi'ipi'i'anga (subjects), ei tu'anga no te curriculum i roto i te Year 11, te meitaki 'ua ra te Reo Papa'a (English), e te Numero (Mathematics) me kore ra, Te Reo Rangatira, e te Pāngarau?

'Akapa'e'ia atu te pūte-moni tei tāpiri'ia mai, 'ea'a i reira i to'ou manako, no runga i te au rāvenga tauturu, e te au turu'anga pu'apinga, no te aronga tāmou 'āpi'i, e te au 'āpi'i, i roto i te neke'anga ki teta'i subject approach?

Tāmanako'anga 4: Te 'akamātūtū'anga i te au mea te ka 'inangaro'ia kia rauka

I raro ake i te tāmanako'anga 4, ka mātūtū, e te māmā te rauka'anga:

- Ka mātūtū atu te rāvenga vāito'anga i te au 'āpi'ipi'i'anga (subjects). Teia te 'ākara'anga, ka tau ake i reira te au vāito'anga internal, e te external no te grades, a te au tauira.
- Ka mono'ia te au 'ākara'anga mei te 'Excellence' e te 'Achieved' ki te au kai (marks) no roto i teta'i 100, e te au grades reta, mei te A, B, e te C.
- Ka anoano'ia te au tauira, kia rauka 'ia rātou te au 'āpi'ipi'i'anga (subjects) e 'ā, e te Foundational Award 'ōu, e rauka ai te au pēpa (qualifications) 'ōu.

Ka umuumu teia rāvenga i te au tauira, kia tāmou i te 'āpi'i, ma te 'anga'anga, na roto i te mata'iti 'āpi'i, i roto i ta rātou au 'āpi'ipi'i'anga (subjects) pouroa. Teia te 'ākara'anga, ka umuumu pakari 'ia te au tauira, kia tomo ki roto i te au vāito'anga external, me te 'ōronga'ia ra te reira, no te mea, ka tango'ia ta rātou grade no te 'āpi'ipi'i'anga (subject), ki runga i te katoa'anga o te au vāito'anga katoatoa.

Ka 'ātui te rāvenga māka'anga (grading approach) 'ōu, ki teta'i atu au turanga māka'anga (marking systems), i te 'ōronga'anga i te turanga takataka, o te mārama'anga i te au taka'i'anga (levels) o te kite, e te karape (skill and knowledge) o te au tauira, ki te au turanga 'āpi'i, e te au 'ona'anga'anga.

Ka 'akamata'ia te tau'anga senior secondary qualification 'ōu, i rotopu i te mata'iti 2028 e te mata'iti 2030.

Te 'akatika āinei koe e, e māmā te mārama'anga i te au achievement requirements, no te au pēpa (qualifications) 'ōu? Tei roto i teia, te 'irinaki'anga kia rauka i te au tauira, teta'i passing grade, i roto i teta'i au 'āpi'ipi'i'anga (subjects), e 'ā, e rauka ai te Foundational Award.

'Iki'ia 'okota'i o te au mea e āru mai nei:

Te pāto'i pakari nei au	E mānga pāto'i rāi tāku	Kāre au e 'iki	E mānga 'akatika rāi tāku	Te 'akatika pakari nei au	Kāre i pāpu iāku
☐	☐	☐	☐	☐	☐

Pa'u'ia te au ui'anga e āru mai nei, me te pāto'i pakari anake nei koe me kore ra e mānga pāto'i anake ta'au:

- 'Ea'a te au tu'anga o te au mea e tāmanako'ia nei, te ka 'inangaro'ia kia rauka, (proposed achievement requirements), kāre koe e mārama meitaki ana?

Te 'akatika āinei koe e, ka rauka i te ma'ata'anga o te au tauira, te 'ā 'āpi'ipi'i'anga (four subject), e 'inangaro'ia nei?

'Iki'ia 'okota'i o te au mea e āru mai nei:

<i>Te pāto'i pakari nei au</i>	<i>E mānga pāto'i rāi tāku</i>	<i>Kāre au e 'iki</i>	<i>E mānga 'akatika rāi tāku</i>	<i>Te 'akatika pakari nei au</i>	<i>Kāre i pāpu iāku</i>
☐	☐	☐	☐	☐	☐

Pa'u'ia te au ui'anga e āru mai nei, me te **pāto'i pakari anake nei koe** me kore ra **e mānga pāto'i anake ta'au:**

- Ākamārama mai i te au mea e manatā nei koe, no runga i te 'inangaro'ia'anga te au 'āpi'ipi'i'anga (subjects) e 'ā, te kāre e rauka i te ma'ata'anga o te au tauira.

'Akapae'ia atu te putē-moni tei tāpiri'ia mai, ea'a teta'i atu au tauī'anga, turu'anga, me kore ra, rāvenga, i to'ou manako, te ka anoano'ia, no te turu i te au mea te 'inangaro'ia nei kia pāti, tei 'akamātūtū'ia?

Tu'anga 3: Te 'irinaki'anga no te mea te ka tupu, e te au taka'i'anga te ka āru mai

Kua 'akapapa'ia te au tāmānako'anga 1-4, i te 'ākara i te au manatā mama'ata, i roto i te turanga o te NCEA o teia 'ati'anga, i te 'akapāpu, e ka 'irinaki'ia, ka mātūtū, e te turu'anga i te au tauira, i te 'akatupu i te au kite, e te karape pu'apinga (important skills and knowledge), i raro ake i te New Zealand Certificate of Education, e te New Zealand Advanced Certificate of Education, e tāmānako'ia nei.

'Ināra, e ma'ata 'ua atu te au mea te ka anoano'ia kia tupu, i rotopu i teia 'ati'anga, e te mata'iti 2028, i te te'ate'amamao'anga no teia au tau'anga. Te pati atu nei te Māraurau o te Pae 'Āpi'i, i te au mānākonako'anga, i tauturu i te tarai'anga i te 'akapapa'anga 'openga, e te ta'anga'anga'anga. Me piri ana te kimikimi'anga kite, ka 'ākarakara meitaki te Māraurau i te tuku'anga manako, i mua ake, ka ripōti atu ei ki te Cabinet.

I mua ake ka 'akamata'ia ai te au pepa (qualifications), ka tāto'u pakari ki runga i te turanga o te rave'ia'anga i te 'akapāpu'anga meitaki, kia tu te au pu'api'i i te au rāvenga tauturu tano, e te turu, kia mātūtū i te 'āpi'i'anga, i te au pēpa (qualification) 'ōu.

Ka 'akamata'ia te au tau'anga, i rotopu i te mata'iti 2028, e te mata'iti 2030, i te 'akapāpu kia papa meitaki te au tauira, e te au turanga 'āpi'i

Te 'akatika āine nei koe, ki te au tāmānako'anga e, ka 'anga kia meitaki atu te 'ātui'anga i rotopu i te curriculum, e te au vāito'anga, me 'aka'āite'ia ki te NCEA?

'Iki'ia 'okota'i o te au mea e āru mai nei:					
Te pāto'i pakari nei au	E mānga pāto'i rāi tāku	Kāre au e 'iki	E mānga 'akatika rāi tāku	Te 'akatika pakari nei au	Kāre i pāpu iāku
☐	☐	☐	☐	☐	☐

Pa'u'ia te au ui'anga e āru mai nei, me te **pāto'i pakari anake nei koe** me kore ra **e mānga pāto'i anake ta'au:**

- 'Ea'a te au mea e manatā nei koe, no runga i te au tāmānako'anga, i te 'anga kia meitaki atu te 'ātui'anga i rotopu i te curriculum, e te au vāito'anga, me 'aka'āite'ia ki te NCEA?

Te 'akatika āinei koe, ka 'akapu'apinga te au tauī'anga e tāmānako'ia nei, i te 'irinaki'ia'anga, e te mātūtū o te national senior secondary qualification?

'Iki'ia 'okota'i o te au mea e āru mai nei:

Te pāto'i pakari nei au	E mānga pāto'i rāi tāku	Kāre au e 'iki	E mānga 'akatika rāi tāku	Te 'akatika pakari nei au	Kāre i pāpu iāku
☐	☐	☐	☐	☐	☐

*Pa'u'ia te au ui'anga e āru mai nei, me te **pāto'i pakari anake nei koe** me kore ra **e mānga pāto'i anake ta'au**:*

- 'Ea'a te au mea e manatā nei koe, no runga i te 'akapu'apinga te au tāmānako'anga, i te 'irinaki'ia'anga, e te mātūtū (credibility and coherence) o te national senior secondary qualifications.

'Akapa'e'ia atu te putē-moni tei tāpiri'ia mai, 'ea'a teta'i atu au tauī'anga, me kore ra, au rāvenga tauturu, te ka anoano koe (me kore ra, ta'au 'āpi'i) no te 'ōronga'anga i te au pēpa (qualifications) 'ōu?

Me tau te au rāvenga tauturu, te 'akatika āinei koe i reira e, ka pu'apinga te tātuātau'anga e tāmānako'ia nei? Tei roto i te tātuātau'anga e tāmānako'ia nei, te 'akamata'anga i te Foundational Award, i roto i te mata'iti 2028, e nga senior secondary qualifications i roto i te mata'iti 2029, e te mata'iti 2030 no te Years 12 e te 13.

'Iki'ia 'okota'i o te au mea e āru mai nei:

Te pāto'i pakari nei au	E mānga pāto'i rāi tāku	Kāre au e 'iki	E mānga 'akatika rāi tāku	Te 'akatika pakari nei au	Kāre i pāpu iāku
☐	☐	☐	☐	☐	☐

*Pa'u'ia te au ui'anga e āru mai nei, me te **pāto'i pakari anake nei koe** me kore ra **e mānga pāto'i anake ta'au**:*

- 'Ea'a te au mea e manatā nei koe, no runga i te rauka'anga te tātūātau'anga e tamanako'ia nei, e i to'ou manako, e tātūātau'anga tau āinei teia?

'E manako kē atu to'ou, no runga i te au tāmānako'anga?

**Te Tāhuhu o
te Mātauranga**
Ministry of Education

**Te Kāwanatanga
o Aotearoa**
New Zealand Government